ПІВНІЧНА АМЕРИКА 16.09.2026 | Джордан Лейхніц

Made in Canada

Мало які країни так сильно залежать від США, як Канада, але вона не піддається Трампові. На що варто звернути увагу ЄС.

Прем'єр-міністр Канади Марк Карні нині як ніколи популярний в європейських столицях. В січневій промові в Давосі, на піку погроз Трампа анексувати Гренландію, він чітко сформулював те, чого європейські лідери не могли або не хотіли казати: що світовий порядок, який встановився після кінця холодної війни, «зламано, а не змінено», що старий світ не повернеться і що для середніх держав існує ще один варіант, а саме поглиблення співпраці.

Екскерівник центрального банку, який двічі брав участь в самітах G7, навряд чи може бути голосом середніх держав в постамериканському світовому порядку. За ті місяці, що минули після Давосу, він дотримався своїх слів, відмовившись від невигідної торговельної угоди, завдяки чому Канада стала єдиною країною, яка чинить опір торговельній війні Трампа, попри глибоку економічну інтеграцію зі США.

Однак ЄС, хоч і захоплюється Карні, наслідувати його відсіч Трампу не спішить. Подібна реакція з боку Європи малоймовірна через внутрішній політичний тиск і роздроблений характер управління. І все ж таки досвід Канади є уроком, до якого Європі варто поставитися серйозно.

Від початку під прицілом

Канадці зрозуміли, що мета торговельних наступів Трампа – не доступ до ринку, а створення важелів впливу на те, чи залишиться Канада взагалі самостійним гравцем.

Мало яка країна зазнавала таких постійних нападів з боку президента особисто, як Канада під час другого терміну Трампа. Він почав погрожувати в 2024 році, одразу після обрання, оголосивши про введення 25-відсоткових мит на всі канадські та мексиканські товари

всупереч торговельній угоді, яку він сам же й підписав під час свого першого терміну.

З самого початку він поєднував погрози з розмовами про анексію. За три тижні до інавгурації, відповідаючи на питання, чи застосує він військову силу для приєднання Канади, Трамп відповів: «Ні, економічну силу». Мита, з його слів, «приберуть цей штучний кордон» і зроблять Канаду 51-м штатом.

Канада – чи не єдина країна, яка відмовилася виконувати вимоги США, загрозливі для її суверенітету

Попри загарбницьку риторику президента, спочатку переговори виглядали як торговельні. Товари, що відповідають вимогам USMCA, було здебільшого звільнено від Трампових мит, торгівля між Канадою і США залишилася безмитною на понад 85 відсотків. Потім, в липні 2026 року, Трамп пригрозив новою хвилею мит, уже 50-відсоткових і без винятків, і переговорники до кінця літа добивалися пільг для автомобільного, сталевого та алюмінієвого секторів.

Угода здавалася можливою аж до 21 серпня, коли, як повідомляють, переговори зірвалися через висунуті в останній момент вимоги США: поступки в мовній і культурній політиці, а також обмеження Канади в праві укладати торговельні угоди з іншими країнами. Наступного дня Вашингтон ввів 50-відсоткові мита на канадські товари на суму близько $20 млрд, а Канада заявила, що введе аналогічні. «Коли на вас нападають, ви на війні, – сказав Карні канадцям. – На нас напали».

Канада надзвичайно вразлива. Три чверті її експорту припадає на США, це становить близько 19 відсотків ВВП, а інтеграція дуже глибока: автозапчастини, наприклад, можуть перетинати кордон до восьми разів, перш ніж готовий автомобіль зійде з конвеєра. Проте Канада – чи не єдина країна, яка відмовилася виконувати вимоги США, загрозливі для її суверенітету.

Це вдалося завдяки чотирьом основним чинникам.

Уроки для Європи

Перше – суспільна думка в Канаді. Свободи дій у Карні стільки, наскільки люди вірять в його підхід до відносин з Трампом, розуміють ризик залежності від нестабільної Америки і бажають

чинити опір. 71 відсоток канадців, незалежно від регіональної і політичної приналежності, підтримує рішення Карні відмовитися від угоди. Вислів «лікті вгору», запозичений з хокею, став національним гаслом. Власне, політична думка про Трампа в Канаді настільки негативна, що Карні зіткнувся би з набагато серйознішими наслідками, якби асоціювався з поступками Трампові в нерівній угоді.

Це не історія швидкого успіху. В міру продовження торгової війни деякі регіони країни матимуть відчутні економічні труднощі. Підтримка звільнених працівників в Канаді й досі менша, ніж підтримка бізнесу, а профспілки попереджають, що внаслідок нещодавніх заходів велика кількість безробітних залишиться без допомоги. Крім того, Оттава поступилася Вашингтону в цифровій сфері, скасувавши податок на цифрові послуги для веб-гігантів, а також зобов'язання для Netflix і інших стрімінгових сервісів фінансувати канадський контент.

Ці суперечності можуть нагадати Карні про себе згодом, але поки що канадці рішуче підтримують його

Другий урок: розкол – це стратегія, а не побічний ефект способу дії Трампа. Прем'єр-міністрові Карні довелося утримувати разом крихку федерацію з дуже різними інтересами в торговельній війні. Автомобільна галузь Онтаріо, молочна промисловість Квебеку та лісове господарство Британської Колумбії зазнають значних збитків, в той час як нафтогазовий сектор Альберти, очільник якого більш прихильний до Трампа, уникнув більшості цих наслідків. Вашингтон застосовував мита так, щоб це поглиблювало розбіжності, а не розподіляло витрати рівномірно.

Тиск з метою обміну митних пільг в одних галузях або регіонах на поступки в інших був, і сильний, але уряди провінцій здебільшого дотримувалися підходу «Команда Канада», усвідомлюючи, що країна в стані економічної війни. Зберігати відносну єдність канадським лідерам нелегко, але саме збалансування регіональних інтересів виявилося вирішальним для протистояння Трамповому «розділяй і володарюй».

Третій урок: залежність взаємна. Канада, хоч і менша за розміром, має вагу на цих переговорах. Саме з неї США імпортують 63 відсотка нафти, 81 відсоток електроенергії, майже 100 відсотків газу та понад 80 відсотків калійних добрив (мова про відсоток від усього імпорту),

а ще алюміній і важливі мінерали. Також вона є великим ринком збуту для американських автомобілів і цифрових послуг. Тому часті заяви Трампа про те, що США нічого не потрібно від Канади, явно неправдиві.

Опір широких мас взагалі виявився найстійкішим і найефективнішим. Багато канадців бойкотує поїздки в США, віддає перевагу канадським товарам і залишає на полицях американський алкоголь (в тих кількох провінціях, де він ще є). Сам лише спад туризму обійшовся американській туристичній галузі, за оцінками, в 5,7 млрд доларів в 2025 році.

Американці ж відчувають реальні економічні труднощі. Тільки цього року мита обійдуться американським домогосподарствам в понад 1000 доларів, і 58 відсотків американців зараз категорично проти них. Популярність Трампа напередодні проміжних виборів стрімко падає, а деякі республіканці в прикордонних штатах відкрито виступають проти торговельної війни з Канадою, щоб уникнути політичної смерті.

Четвертий урок: запобіжником від нестабільності США є диверсифікація торговельних відносин. Навіть під час переговорів Оттава налагоджувала нові глобальні партнерські відносини. За перший рік на посаді Карні підписав понад 20 торгових і безпекових угод на п’яти континентах.

Хоча підхід скоріше широкий і амбітний, ніж глибокий, взаємодія з ЄС не зникла з порядку денного. Канада стала першою неєвропейською державою, що приєдналася до SAFE, фонду ЄС для кредитування переозброєння на суму 150 млрд євро, і цієї осені має намір почати переговори з Брюсселем про поглиблення економічного й безпекового партнерства.

Це не допоможе вже завтра замінити величезний і впритул наближений ринок США, але це прокладає шлях для майбутньої співпраці і є контраргументом до заяв Вашингтона, що Канаді нема куди дітися.

Найголовніше, що Канада чітко усвідомила урок, який ЄС і Велика Британія засвоїли на власному гіркому досвіді: торговельні угоди з Трампом – це не остаточний результат, а лише початкова пропозиція, і підписання такої угоди загрожує необхідністю йти на поступки на тлі вразливості до мит. Свій підпис Трамп, як висловився прем’єр-міністр Карні, ставить олівцем.

Так, Канада все одно пов'язана зі США і буде далі шукати шляхи врегулювання торговельної війни, але вона розуміє, що на кону стоїть набагато більше, ніж просто торгівля. Трамп ніколи не прагнув вести переговори про доступ до ринків. Він хотів використати взаємозалежність як зброю для підриву суверенітету Канади.

Коли цього місяця Карні виступатиме перед Європарламентом в Страсбурзі, питання буде не в тому, чи захоплюється ним Європа, а в тому, чи дійшла Європа того самого висновку і чи готова вона діяти відповідно.

Переклад з англійської Дар'ї Прусенко

Джордан Лейхніц

Джордан Лейхніц (Jordan Leichnitz) працює програмним спеціалістом з питань трансатлантичних відносин та Канади у вашингтонському офісі Фонду ім. Фрідріха Еберта.